

DVESTA GODINA DOSTOJEVSKOG

Ove godine, 11. novembra navršava se dvesta godina od rođenja Fjodora Mihajloviča Dostojevskog, kojeg po uticaju na savremenu civilizaciju nećemo nazvati ni samo piscem, ni samo filozofom, već ćemo ga nazvati stubom duhovne istine o čoveku modernog doba. Dostojevski je začetnik i kritičar magistralnih idejnih pravaca dvadesetog veka, od ničeanskog nihilizma do sartrovskog egzistencijalizma, od psihoanalitičkih do antropoloških istraživanja *homo religiosus*-a. I kao takav, on je nadnacionalan, okrenut ka čoveku, ili „svečoveku”, njegovoj spoznaji i poticaju na samospoznaju. Tvorac je romana, polifonijskog kako u idejnom, žanrovskom i jezičkom smislu, romana koji je na granici između epike i drame. To je upravo i razlog što Dostojevski, još od devetnaestog veka kada je njegovog Tomu Opiskina odigrao besmrtni Stanislavski, ne silazi s pozorišnih scena svetskih metropola. To je i razlog što njegova dela iznova i iznova oživljavaju u filmskim transformacijama još od nastanka sedme umetnosti pa do dana današnjeg. Dostojevski je obeležio stvaralaštvo velikana kao što su Lukijano Viskonti, Robert Bresson, Akiro Kurosava, Žan-Lik Godar, Bernardo Bertolucci, Martin Skorseze, Vudi Alen, Andžej Vajda, Andrej Tarkovski, Aleksandar Sokurov i mnogi drugi. U lepezi filmskog čitanja Dostojevskog ravnopravno mesto imaju i domaći autori poput Živojina Pavlovića i Aleksanda Petrovića. U srpskom pozorištu Dostojevski je prisutan skoro neprekidno, od početka dvadesetog veka, tačnije 1911, kada je prevedena i odigrana čuvena dramtizacija romana *Braća Karamazovi*, Francuza Žaka Kopoa i Žana Kruea. Inscenacije dela Dostojevskog u gostovanjima Hudožestvenog teatra obeležile su pozorišni život Beograda i Novog Sada između dva rata. U drugoj polovini dvadesetog veka tradiciju *hudožestvenika* nastavili su naši vodeći pozorišni režiseri Bojan Stupica, Stevo Žigon, Egon Savin i doajeni srpskog glumišta Ljuba Tadić, Miša Janketić, Petar Banićević i drugi. U novom milenijumu, Dostojevski ne prestaje da traje u pozorištu, na filmu i televiziji; ne prestaje da bude izazov novim generacijama glumaca i režisera.

Prof. dr Enisa Uspenski
urednica temata